

Юридичні науки

УДК 343.5

Матвієнко Владислава Владиславівна

студентка

Інституту прокуратури та кримінальної юстиції

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Матвиенко Владислава Владиславовна

студентка

Института прокуратуры и уголовной юстиции

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Matvienko Vladislava

Student of the

Institute of Public Prosecutor and Criminal Justice of

Yaroslav Mudriy National Law University

Науковий керівник:

Харитоновна Олена Володимирівна

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального права №1

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ
ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА НЕДОТОРКАНОСТІ ДІТЕЙ:**

АНАЛІЗ КЛЮЧОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ

**УГОЛОВНО-ПРАВОВЫЕ МЕРЫ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ
ПРЕСТУПЛЕНИЯМ ПРОТИВ ПОЛОВОЙ СВОБОДЫ И
НЕПРИКОСНОВЕННОСТИ ДЕТЕЙ: АНАЛИЗ КЛЮЧЕВЫХ
ТЕНДЕНЦИЙ**

CRIMINAL MEASURES FOR SEXUAL CRIMES AGAINST CHILDREN: KEY TRENDS ANALYSIS

Анотація. У статті досліджуються ключові тенденції останніх змін до кримінального законодавства України щодо реагування держави на сексуальні злочини проти дітей, аналізуються пропозиції щодо можливості введення процедури хімічної кастрації та Єдиного реєстру сексуальних злочинців в Кримінальний Кодекс України за злочини проти статевої свободи та недоторканості дітей.

Зокрема, проводиться ґрунтовний аналіз та узагальнення наукових праць, що мають на меті дослідження хімічної кастрації не стільки як покарання, а в першу чергу як заходів медичного характеру, що спрямовані на попередження вчинення рецидиву.

Аналізується досвід зарубіжних країн, що вже використовують такий або альтернативний комплекс дій щодо злочинців, які вчинили подібні злочини. Критично осмислюються переваги та недоліки використання таких заходів.

Ключові слова: хімічна кастрація, неповнолітні, малолітні, педофілія, злочини проти статевої свободи та недоторканості, кримінальна відповідальність, заходи кримінально-правового характеру.

Аннотация. В статье исследуются ключевые тенденции последних изменений в уголовном законодательстве Украины в отношении реагирования государства на сексуальные преступления против детей, анализируются законодательные попытки введения процедуры химической кастрации и реестра сексуальных преступников в Уголовный Кодекс Украины за преступления против половой свободы и неприкосновенности несовершеннолетних.

В частности, проводится основательный анализ и обобщение научных работ, исследующих химическую кастрацию не столько как наказание, но в первую очередь как меры медицинского характера, направленные на предупреждение совершения рецидива.

Анализируется опыт зарубежных стран, уже использующих такой или альтернативный комплекс действий по отношению к сексуальным преступникам в отношении детей. Критически осмысливаются преимущества и недостатки использования подобных мер.

Ключевые слова: *химическая кастрация, несовершеннолетние, малолетние, педофилия, преступление против половой свободы и неприкосновенности, уголовная ответственность, меры уголовно-правового характера.*

Summary. *The article examines the key trends of recent changes to the criminal legislation of Ukraine regarding the state's response to sexual crimes against children, analyzes proposals on the possibility of introducing a chemical castration procedure and the Unified Register of Sexual Offenders in the Criminal Code of Ukraine for sexual crimes against children.*

In particular, there is a thorough analysis and generalization of academic works aimed to researching chemical castration not only as punishment, but primarily as medical measures aimed to preventing the repetition of the sexual offence.

The experience of foreign countries that already use such or an alternative set of actions against criminals who have committed such crimes is analyzed. The advantages and disadvantages of using such measures are critically considered.

Key words: *chemical castration, juveniles, minors, pedophilia, sexual crimes, criminal liability, criminal measures.*

Постановка проблеми. Дані інфографіки від Національної поліції України за 2017-2018 рр. свідчать, щодо насильницькі дії сексуального характеру, пов'язані з вагінальним, оральним, анальним проникненням у тіло, були вчинені щодо 139 дітей. Сексуальні злочини щодо дітей перебувають в центрі суспільної уваги, а тому роль та ефективність заходів правового впливу на осіб, що здійснюють подібні суспільно-небезпечні діяння, залишаються одним з центральних фокусів реформування кримінального законодавства та системи кримінальної юстиції у цілому. Проте, законодавчі ініціативи не завжди послідовні, а запроваджені заходи викликають багато запитань під час правозастосування та аналізу їх крізь призму захисту прав людини. Найбільш дискусійними є питання хімічної кастрації та реєстру педофілів, їх відповідності критеріям пропорційності обмеження прав людини та ефективності у забезпеченні сексуальної безпеки дітей. Яким чином насправді хімічна кастрація впливає на життя та здоров'я сексуального злочинця, захист дітей, зниження рівня рецидиву сексуальних злочинів та чи зможе реєстр сексуальних злочинців працювати в легітимних межах, шукає відповіді авторка даної статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Практику застосування хімічної кастрації до винних у вчиненні злочину сексуального характеру проти неповнолітніх досліджували такі вчені як, А. Я. Авдалян, І. В. Воскресенська, А. А. Васильєв, О. С. Пироженко, А. Л. Д'яченко, Є. І. Цимбал, Ю. М. Антонян, С. В. Бородін, Н. Д. Гомонова.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). У статті пропонується здійснити аналіз генеалогії законодавчих змін в Україні щодо застосування кримінально-правових заходів за статеві злочини проти дітей та визначити ключові тенденції у характері останніх. Висвітлення зарубіжного досвіду та спектру наукових праць з даної проблематики дасть змогу оцінити перспективи впровадження процедури хімічної кастрації в

Україні, забезпечити захист прав людини при застосуванні кримінально-правових заходів та попереджати вчинення подібних злочинів.

Виклад основного матеріалу. Аналіз Єдиного звіту про кримінальні правопорушення від Генеральної Прокуратури України демонструє таку кримінологічну ситуацію: у період з січня по серпень 2019 р. було зареєстровано 855 випадків розбещення неповнолітніх, що значно перевищує, наприклад, показники 2012 р., коли було зареєстровано 178 випадків.

Проте поліція та правозахисники вважають, що дана цифра є досить умовною та становить близько 10% від реальних випадків. Такий стан речей обумовлений тим, що більшістю дорослих та дітей керує страх розголосу та сорому, і більшість подібних злочинів залишається латентною.

З метою запобігання сексуальним зловживанням щодо дітей до Верховної Ради України у 2017 р. було внесено законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за злочини, вчинені щодо малолітньої чи малолітнього, неповнолітньої чи неповнолітнього та особи, яка не досягла статевої зрілості» (№ 6449). Даний законопроект пропонував зміни до Кримінального Кодексу України, що значно посилювали заходи кримінально-правового характеру за зґвалтування та розбещення неповнолітніх осіб.

Недоліками даного законопроекту стало те, що по-перше, не було визначено доцільність застосування примусової хімічної кастрації до особи, яка вчинила подібний злочин, але не має психічної хвороби – педофілії. По-друге, пропонувалося створення загального публічного реєстру осіб, що були засуджені до позбавлення волі за статтями Кримінального кодексу України за зґвалтування, насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом щодо дітей; планувалося, що даний реєстр буде відкритим, для того щоб педофіл був підданий суспільному осуду (проте у

правозахисників виникало побоювання, а чи не буде подібний реєстр надмірно обмежувати права злочинців). По-третє, не було визначено, з якого моменту такі заходи можуть застосовуватися. Також був відсутній чіткий порядок реалізації даної процедури, зокрема, де і коли має відбутися перша терапія; не було визначено, застосування препарату здійснюється на постійній основі чи носить тимчасовий характер.

Викликало шквал критики і те, що у законопроекті йшлося про обов'язкову та примусову хімічну кастрацію, адже Кримінальний Кодекс України у ч. 4 статті 134 забороняє примушування до стерилізації без добровільної згоди потерпілої особи. Тобто, нововведення прямо суперечило існуючим нормам українського кримінального права.

Пізніше народними депутатами України було зареєстровано новий законопроект № 0887 «Про внесення змін до деяких законів України щодо впровадження Єдиного реєстру осіб, засуджених за злочини проти статевої свободи та недоторканності малолітньої чи малолітнього та посилення відповідальності за злочини, вчинені проти статевої свободи та недоторканності малолітньої чи малолітнього». У даному законопроекті пропонувалося ввести нову статтю 95 КК про добровільну хімічну кастрацію, яка визначалася як добровільний захід медичного характеру, який полягав у введенні особі медичних препаратів, які б зменшували статевий потяг та активність. Хімічна кастрація пропонувалася для застосування до особи, засудженої за вчинення особливо тяжкого злочину проти статевої свободи та недоторканності малолітньої чи малолітнього, якій судом було задоволено клопотання про заміну невідбутої частини покарання добровільним заходом медичного характеру. Тобто, у законопроекті № 0887 відмовились від хімічної кастрації як примусового заходу.

Водночас залишилося незрозумілим, чому законодавець почав використовувати безальтернативну санкцію: ст. 152 КК було доповнено ч. 5

такого змісту: «Згвалтування малолітньої чи малолітнього, – карається позбавленням волі на строк у двадцять років». Також даний закон запровадив довічне позбавлення волі за вчинення рецидиву подібних злочинів. Щодо того, що у статтях 152 та 153 КК підвищена нижня межа покарання у виді позбавлення волі з восьми до десяти років, слід зазначити, що відповідно до положень КК України покарання у виді позбавлення волі від десяти до п'ятнадцяти років передбачається за такі діяння, як вбивство при кваліфікуючих обставинах (ч. 2 ст. 115 КК України), вчинення терористичного акту, що призвело до загибелі людини (ч. 3 ст. 258 КК України) тощо. Оскільки диспозиція ч. 4 ст. 152 КК України містить формальний склад злочину (тобто злочин вважається закінченим з моменту вчинення діяння і настання наслідків не впливає на кваліфікацію), посилення кримінальної відповідальності не відповідає ступеню суспільної небезпеки зазначеного діяння, отже не може бути визнане ефективним засобом загальної превенції подібних злочинів і, по суті, означає лише звуження можливості суду для індивідуалізації покарання при винесенні вироку. Аналіз даного законопроекту демонструє, що педофілів розглядають як здорових злочинців, які не потребують лікування та яким може допомогти довічне позбавлення волі.

Ст. 152 КК України також була доповнена новою ч. 6, відповідно до змісту якої «дії, передбачені частиною четвертою цієї статті, вчинені повторно або особою, яка раніше вчинила будь-який зі злочинів, передбачених частинами четвертою або п'ятою статті 153, статтею 155 або частиною другою статті 156 цього Кодексу, караються позбавленням волі на строк п'ятнадцять років або довічним позбавленням волі». Отже, в частині строку позбавлення волі даний припис також сконструйований як безальтернативна санкція.

Як підкреслює Головне юридичне управління ВРУ, «абсолютно визначені санкції у чинному законодавстві відсутні, та варто зазначити, що

наявність абсолютно визначених санкцій у науковій кримінально-правовій літературі розглядається як прояв волюнтаризму при тоталітарних режимах» [2]. А.С. Макаренко зазначала, що через використання такого виду санкцій повністю виключається можливість суддівського розгляду. Використання абсолютно визначеної санкції може призвести до порушення принципів кримінального права: диференціації кримінальної відповідальності та індивідуалізації покарання [3]. Крім того, встановлення абсолютно визначеного покарання у виді позбавлення волі на строк п’ятнадцять років не відповідає меті покарання, яка визначена у статті 50 КК України, відповідно до якої покарання має на меті не тільки кару, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами. Тобто, у даному випадку покарання не повинно мати на меті завдання фізичних страждань або приниження людської гідності.

Варто розуміти, що лише суд, вивчивши усі обставини справи, особу обвинувачуваного може визначати вид і міру покарання належного і достатнього для досягнення мети кримінальної відповідальності. А абсолютно визначена санкція у даному законі позбавляє суд такої можливості, що негативним чином впливає на ефективність кримінально-правового регулювання в цілому [2]. Тобто, даний закон не прагне виправити особу, що вчинила такий злочин, а лише прагне жорстоко її покарати. Хоча, відзначимо, що у даному прийнятому законі законодавці відмовились від застосування хімічної кастрації взагалі.

Проте наразі залишається багато прихильників введення хімічної кастрації як примусового заходу медичного характеру, тому, на нашу думку, академічній спільноті варто проаналізувати доцільність запровадження хімічної кастрації в Україні, адже законодавча мобільність та динаміка змін не виключають можливості повернення до питання про впровадження даного заходу.

Отже, за Міжнародною класифікацією хвороб десятого перегляду педофілія відноситься до класу V «Психічні розлади та розлади поведінки». Відповідно до цієї класифікації сексуальним об'єктом даного злочину є діти у віці до 13 років. Переважна більшість хворих - чоловіки, в більшості випадків з гетеросексуальною орієнтацією. Серед об'єктів відзначається деяке переважання дітей чоловічої статі. Приблизно в половині випадків акту педофілії передує алкоголізація. Сексуальна практика обмежується генітальним петтінгом і оральним сексом [2].

Таким чином, якщо аналізувати педофілію як психічний розлад, то виникає багато запитань. Чи доцільно застосовувати заходи хімічної кастрації як покарання? Права злочинця порушуються внаслідок застосування такої санкції, як примусова кастрація? Процедура хімічної кастрації корисна для суспільства чи для захворюваного?

Зупинимося на характеристиці сутності процедури хімічної кастрації. Лікування антиандрогенними препаратами полягає у тому, що наслідки їх вживання змінюють функцію мозку і тіла, шляхом зменшення впливу на мозок тестостерону. Це позбавляє злочинців здатності відчувати сексуальне бажання і займатися сексуальною діяльністю взагалі. Побічними ефектами даної процедури є різке зниження кількості сперматозоїдів (що тягне за собою послаблення репродуктивної функції особи), незворотна втрата кісткової маси, цукровий діабет, легенева емболія, депресія і багато інших [3, с. 586].

Основним аргументом проти хімічної кастрації є те, що її застосування має багато негативних наслідків для здоров'я особи, що є причиною рідкого використання у світовій судовій практиці [4, с.104]. До цього варто додати, що дія процедури хімічної кастрації досить обмежена у часі та зовсім не вирішує питання щодо психічного розладу злочинця. Як наслідок, це спричиняє девіантну статеву поведінку та не гарантує відсутність рецидиву.

Кастрація як вид кримінального покарання часто використовувалось в країнах Давнього Сходу та Китаю (зазвичай використовувалась для політичних супротивників). Дана міра покарання впливала на здоров'я людини, зокрема на її можливість використання репродуктивної функції організму. Наслідки такої процедури могли докорінно змінити поведінку людини та стати чинниками виникнення ряду захворювань [5].

Варто враховувати і правовий аспект використання даної процедури, тому що під час розробки Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. було заборонено катування та приниження гідності людини [6].

Дослідники, спираючись на ст. 5 Конвенції про права людини та біомедицину, наполягають: втручання медиків можливе тільки після згоди зацікавленої особи, яку достатньо проінформували та ознайомили з суттю процедури та її наслідками. Винятком з цього є ст. 7 даної Конвенції про те, що якщо у особи присутні серйозні психічні розлади, то вона може бути примусово піддана медичному втручання, але за таких умов: 1) дане втручання має бути спрямоване на лікування цієї особи; 2) відсутність лікування може спричинити важкі наслідки її здоров'ю. Тобто, навіть наявність у особи такої хвороби, як педофілія, не дає приводу для заподіяння шкоди здоров'ю особи [7, с. 253].

З досліджень Хезер Барр зрозуміло, що процедура хімічної кастрації ризикує запропонувати помилкове і просте рішення для неминуче складної і важкої проблеми. Тому що захист дітей від сексуального насильства вимагає складного і зваженого набору заходів у відповідь, в тому числі ефективної системи соціальних служб, шкільних зусиль щодо попередження та виявлення зловживань, послуг лікування людей, що піддаються ризику жорстокого поводження з дітьми, і заходи кримінального правосуддя, що допоможуть зосередитися на профілактиці. На думку дослідниці, хімічна кастрація сама по собі не відповідає жодній із цих

потреб, і медичні втручання повинні використовуватися тільки в рамках програми кваліфікованого лікування, а не в якості покарання [8].

Як аргумент на користь процедури кастрації працює данське дослідження щодо 900 кастрованих осіб, що вчинили сексуальні злочини, яке показало, що частота повторних злочинів знизилася після хірургічної кастрації з 80 % до 2,3 %. Проте варто врахувати той момент, що дане дослідження спирається на самозвіт з боку сексуальних злочинців. Інші ж психіатри стверджують, що сексуальна патологія знаходиться в мозку і не може бути вилікувана хірургічним шляхом [9].

Практика сучасної хімічної кастрації полягає у введенні в організм певної речовини, що пригнічує дію чоловічого статевого гормону (антиандрогенна терапія). Наприклад, в США вводять препарат «Депо-провер», що застосовується у звичайних умовах та випадках, якщо є потреба у гормональній терапії, зокрема при хворобі раку залоз та інших. Такий препарат варто застосовувати раз в три-чотири місяця, його дія має зворотній характер. Також є побочні ефекти, такі як: збільшення ваги, остеопороз, підвищений ризик серцево-судинних захворювань, а також фемінізація - втрата м'язової маси, випадіння волосся на тілі тощо. Аналіз досвіду США у даному питанні свідчить, що законодавець встановлює чітку систему контролю поведінки звільненого, який вчинив злочин проти неповнолітніх: ведення національного реєстру, повідомлення сусідів про нового мешканця, заборона перебувати у місцях скупчення неповнолітніх, регулярне відвідування психологічних служб та правоохоронних органів, заборона оселятись поблизу шкіл та дитячих садків. Варто зауважити, що до осіб, які вчинили сексуальний злочин проти неповнолітніх повторно, в США застосовується така міра покарання, як невизначений строк ув'язнення. Зазвичай хімічну кастрацію називають альтернативним покаранням невизначеного строку ув'язнення, проте це не зовсім так. Суддя, що ухвалює вирок про дострокове звільнення, враховує не тільки

застосування даної процедури, але й наміри особи, яка бажає звільнитися [9, с. 24].

Хімічна кастрація також легалізована і у деяких європейських країнах. Наприклад, у 2009 р. польський Сейм схвалив закон про обов'язкову хімічну кастрацію. До того злочинці могли добровільно погодитись на дану процедуру задля зниження лібідо, проте зараз хімічна кастрація є обов'язковою для осіб, що вчинили злочин проти дітей до 15 років. Відзначимо, що дані законодавчі зміни не були позитивно сприйняті польськими медиками. Так, Марек Сафян зазначає, що лікування має слугувати хворому, а не суспільству, інакше це веде до примусової стерилізації за соціальними показниками [7].

У 2018 р. в Казахстані було введено в дію закон про хімічну кастрацію педофілів. Примусові заходи медичного характеру виконуються за місцем відбування позбавлення волі осіб, а щодо осіб, засуджених до інших видів покарань, - в організаціях охорони здоров'я, що надають амбулаторну психіатричну допомогу. Позитивним в даному законі про хімічну кастрацію є те, що протягом встановленого терміну після введення антиандрогенного препарату в дію педофіл проходить медичне обстеження, яке фіксує його стан здоров'я. Впродовж лікування хворого злочинця він забезпечений регулярним оглядом терапевта, лікуванням психотропними речовинами. За півроку до закінчення строку покарання проводиться експертиза щодо наявності або відсутності психічних відхилень та схильності до сексуального насилля [10].

В Чехії, наприклад, введено у практику як хімічну, так і хірургічну кастрацію. Хоча ще в 2009 році комісія Ради Європи боротьби з катуваннями закликала до відміни подібної процедури, назвавши її незворотною та інвазивною, кастрація не була скасована. Віком, з якого стає можливим застосування даної процедури, є 25 років [6].

Варто зазначити, що досвід зарубіжних країн суттєво відрізняється в залежності від ставлення законодавця та суспільства до спеціалізованого кримінально-правового заходу за статеві злочини проти дітей. Різняться вік, періодичність та особливості проведення процедури. Також характерно, що реєстр педофілів не є обов'язковим заходом у комплексі дій щодо посилення кримінальної відповідальності у кожній з країн.

Педофілія - це розлад, який формується з ранніх років. Людина з подібним розладом починає «залицятись» до молодших з раннього віку. Більш ніж 40% починають це робити, не досягнувши 15 років, і більшість – у віці до 20 років [11].

Асоціація Нью-Джерсі щодо лікування осіб, які вчинили сексуальні дії, наголошує: якість лікування педофілів залежить від віку особи, що вчинила такий злочин. Так, частота випадків рецидиву у неповнолітніх, які скоїли сексуальне зловживання з дітьми, оцінюється в діапазоні від 1,7 % до 19,6 % [10]. Також науковці вказують на тенденцію зниження рівня рецидиву скоєння злочинів сексуального характеру неповнолітніми щодо дітей майже на 72%, якщо ці злочини були викриті, а злочинці пройшли відповідне лікування [12].

Думається, варто враховувати, що мета хімічної кастрації полягає у тому, щоб здійснювався контроль над почуттями і розумом правопорушника, який робить його нездатним відчувати сексуальне бажання. Варто пам'ятати, що велика кількість осіб, які вчинили злочини на статевому ґрунті і охоплені законом про хімічну кастрацію, не мають ніяких сексуальних відхилень і розладів. Деякі з таких злочинців не страждають від сексуальної хвороби, тому і піддавати їх хімічній кастрації не є доцільним навіть з медичної сторони.

Ще одним застереженням є те, що сексуальним злочинцям вводяться великі дози жіночих гормонів, наслідки яких серйозно впливають на

загальний стан здоров'я: тривале лікування препаратами знижує мінеральну щільність кісткової тканини, тому у правопорушників може виникнути остеопороз і множинні переломи кісток в результаті їх лікування. Потрібно розуміти, що хімічна кастрація має характеристики, які за своєю сутністю роблять її принижуючою, а отже і жорстокою для злочинця. Хімічна кастрація завдає сексуальних правопорушникам серйозної та тривалої фізичної шкоди. Передбачуваний ефект хімічної кастрації полягає в тяжких порушеннях функціонування організму та мозку, зменшення здатності злочинця мислити, мати будь-яке статеве життя. Хімічна кастрація має серйозні побічні ефекти, які з'являються у багатьох реципієнтів, включаючи атрофію яєчок, різке зменшення вироблення сперми, легеневі емболії, цукровий діабет, депресію, кошмари, збільшення ваги, головні болі, м'язові спазми, диспепсію та жовчні камені.

Таким чином, в довгостроковій перспективі хімічна кастрація має сприйматися як щось на зразок тортур, а її застосування виключатися. Вибір даного способу реагування держави на сексуальні злочини показує, що здоров'я і життя, гідність сексуальних злочинців не мають значення для держави. Варто звернути увагу на справу «Фурман проти Джорджії», яка зруйнувала стереотип та установку, що покарання має бути розраховане на збільшення страждання правопорушника як кінцеву мету, або гіпотезу про те, що такі страждання не є значними, тому що це «злочинець, який вчинив жорстоке правопорушення» і саме тому він не заслуговує на повагу до його гідності. Особливо слід відзначити, що справжня сутність подібних заходів впливу на правопорушника виявляється у тому, що вони демонструють ставлення до представників людського роду як до нелюдей. Подібні «нелюдські» заходи скасовують гуманну установку про те, що навіть самий підлий і жорстокий злочинець залишається людиною, яка має людську гідність [13].

Висновки з даного дослідження. Отже, враховуючи усе вищевикладене, відзначимо, що педофілія – це психічний розлад та один із видів сексуальних відхилень, які потрібно лікувати, враховуючи волю злочинця.

Видається, що при вирішенні питання про заходи кримінально-правового характеру щодо сексуальних злочинців, які вчинили злочини проти дітей, слід враховувати теорію реабілітації злочинців, яка полягає у тому, щоб застосовувати до злочинця такі заходи, завдяки яким він буде здатний повернутися до нормального суспільного життя, функціонувати у законотворчому полі. Реабілітація розглядається як гуманна альтернатива жорстоким покаранням та іншим заходам кримінально- правового впливу.

На нашу думку, якщо в найближчій перспективі хімічна кастрація і буде знов пропонуватися у КК, то вона має бути добровільною, тобто використовуватись у тих випадках, коли особа, що скоїла злочин, розуміє, що для неї це є позитивним, і бажає цього. Якщо медичне дослідження довело, що у особи є певні психічні розлади, які можуть корегуватися хімічною кастрацією, то хімічна кастрація має пропонуватися як лікувальний захід, а не як санкція, та відбуватися добровільно за бажанням особи, що скоїла сексуальний злочин щодо дитини. Якщо педофіл погоджується на хімічну кастрацію, то вона має відбуватися на постійній основі до того моменту, коли вірогідність повторення злочину буде значно знижена. Після застосування хімічної кастрації особа підлягає подальшому лікуванню у спеціальному медичному центрі для лікування хворих із сексуальними розладами.

Також треба враховувати, що якщо все ж таки педофіл добровільно погодився на проведення хімічної кастрації, він має стояти на обліку у певному медичному закладі. Для того, щоб уникнути зупинення прийняття препарату та початку нового злочину, лікар, який займається таким

пацієнтом, має повідомити у суд або правоохоронні органи про самовільне переривання прийняття засудженим антиадрогенних препаратів.

Також принагідно зазначимо, що Україна досить слабо розвинена у сфері дослідження особистості, що скоїла сексуальні злочини. Тому, на нашу думку, державі потрібно приділяти більшу увагу даним питанням, для того, щоб у правоохоронних органів була можливість виявляти сексуальні розлади педофілів раніше, аніж вони скоять статеві злочини проти дітей. Слід розробити законодавство та інші правові інструменти, які допоможуть працювати з особами, що стали жертвами подібних злочинів. До того ж, в українських школах потрібно запровадити сексуальне виховання для дітей та підлітків, що допоможе розвивати систему протидії таким злочинам.

Література

1. Пропозиції Президента до Закону "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за злочини, вчинені стосовно малолітньої особи, неповнолітньої особи, особи, яка не досягла статевої зрілості" від 16.05.2017 №6449 // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61790
2. Зауваження до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впровадження Єдиного реєстру осіб, засуджених за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи, та посилення відповідальності за злочини, вчинені проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи». URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66444
3. Макаренко А.С. Теоретичні аспекти здійснення суддівського розсуду при призначенні покарання // Вісник Верховного Суду України № 6(130)'2011. С. 44-48

4. Міжнародна класифікація хвороб Десятого Перегляду. URL: <http://www.mkb10.ru> (дата звернення 18.11.2019)
5. Stinneford, John F., Incapacitation Through Maiming: Chemical Castration, the Eighth Amendment, and the Denial of Human Dignity. *University of St. Thomas Law Journal*, 2006; U of St. Thomas Legal Studies Research Paper No. 06-25. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=918271>
6. Авдалян А. Кастрация лиц, совершивших половые преступления: опыт США / *Уголовное право*. 2013. № 4. С. 102–108.
7. Гасанова А. К. Химическая кастрация как дополнительный вид наказания за преступления против половой неприкосновенности несовершеннолетних // *Материалы IX международной научно-практической интернет-конференции «Наука в информационном пространстве»*, 10-11 октября 2013 г. URL: http://www.confcontact.com/2013-nauka-informatsionnomprostranstve/yur8_gasanova.htm
8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: прийнята і проголош. Радою Європи від 4 листопада 1950р. // База даних «Законодавство України». URL: (дата звернення 18.11.2019)
9. Zvěřina, J., Weiss, P., Hollý. Výsledky terapeutické kastrace u parafilních sexuálních delikventů / *Ministerstvem zdravotnictví ČR*. 2014. 45 с. URL: https://www.mzcr.cz/dokumenty/vysledky-terapeuticke-kastrace-u-parafilnich-sexualnich-delikventu_10012_1045_3.html
10. Васильєв А. А., Пироженко О. С. Примусові заходи у виді «хімічної кастрації» як новела кримінального законодавства // *Право і суспільство*. 2013. № 6. С. 252–255.
11. California Child Molesters Face Chemical Castration, "New York Times, August 27, 1996.

12. Мусаелян М. Ф. Химическая кастрация педофилов: новый способ предупреждения сексуальных преступлений или средневековая жестокость? / М. Ф. Мусаелян // Адвокат. 2009. N 12. С. 21–26.
13. Об утверждении Правил применения химической кастрации Приказ Министра здравоохранения Республики Казахстан от 15 июня 2017 года № 423. Зарегистрирован в Министерстве юстиции Республики Казахстан 28 июля 2017 года № 15399.
14. Emili Rambus, Psy.D. (Associates in Psychological Services), Jackson Tay Bosley, Psy.D. (NJ Association for the Treatment). Presentation : Sexually Abusive Youth (англ.) (ppt) 1-34. SlidePlayer.com Inc (2009) URL: <http://slideplayer.com/slide/7234474/>
15. Worling J.R., Curwen T. Adolescent sexual offender recidivism: success of specialized treatment and implications for risk prediction. Child Abuse Negl. 2000 Jul; 24(7): 965–82.
16. Furman v. Georgia, 408 U.S. 238 (1972) U.S. Supreme Court (справа, яку розглядав Верховний Суд США).
17. Donald C. Clarke, Antony Nicolas Allott and Others (See All Contributors) // «Punishment». Encyclopædia Britannica, 2016. URL: <https://www.britannica.com/topic/punishment>

References

1. Propozycji Prezydenta do Zakonu "Pro vnesennja zmin do dejakych zakonodavchych aktiv Ukrainy shhodo posylennja vidpovidaljnosti za zlochyny, vchyneni stosovno malolitnjoji osoby, nepovnitnjoji osoby, osoby, jaka ne dosjagla statevoji zrilosti" vid 16.05.2017 #6449 // Oficijnyj veb-portal Verkhovnoji Rady Ukrainy. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61790
2. Zauvazhennja do proektu Zakonu Ukrainy «Pro vnesennja zmin do dejakych zakonodavchych aktiv Ukrainy shhodo vprovadzhennja

- Jedynogho rejestru osib, zasudzhenykh za zlochyny proty statevoji svobody ta statevoji nedotorkanosti malolitnjoji osoby, ta posylennja vidpovidalnosti za zlochyny, vchyneni proty statevoji svobody ta statevoji nedotorkanosti malolitnjoji osoby».
- URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66444
3. Makarenko A.S. Teoretychni aspekty zdijsnennja suddivsjkogho rozsudu pry pryznachenni pokarannja // Visnyk Verkhovnogho Sudu Ukrainy # 6(130)'2011. S. 44-48
  4. Mizhnarodna klasyfikacija khvorob Desjatogho Perehlyadu. URL: <http://www.mkb10.ru> (data zvernennja 18.11.2019).
  5. Stinneford, John F., Incapacitation Through Maiming: Chemical Castration, the Eighth Amendment, and the Denial of Human Dignity. University of St. Thomas Law Journal, 2006; U of St. Thomas Legal Studies Research Paper No. 06-25. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=918271>
  6. Avdalyan A. Kastratsiya lits, sovershivshikh polovye prestupleniya: opyt SShA // Ugolovnoe pravo. 2013. № 4. S. 102–108.
  7. Gasanova A. K. Khimicheskaya kastratsiya kak dopolnitelnyy vid nakazaniya za prestupleniya protiv polovoy neprikosnovennosti nesovershennoletnikh // Materialy IX mezhdunarodnoy nauchnoprakticheskoy internet-konferentsii «Nauka v informatsionnom prostranstve», 10-11 oktyabrya 2013 g. URL: http://www.confcontact.com/2013-nauka-informatsionnomprostranstve/yur8_gasanova.htm
  8. Konvencija pro zakhyst prav ljudyny i osnovopolozhnykh svobod: pryjnjata i progholosh. Radoju Jevropy vid 4 lystopada 1950r. // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (data zvernennja 18.11.2019)
  9. Zvěřina, J., Weiss, P., Holý. Výsledky terapeutické kastrace u parafilních sexuálních delikventů // Ministerstvem zdravotnictví ČR. 2014, 45 s. URL:

https://www.mzcr.cz/dokumenty/vysledky-terapeuticke-kastrace-u-parafilnich-sexualnich-delikventu_10012_1045_3.html

10. Vasylyjev A. A., Pyrozhenko O. S. Prymusovi zakhody u vydi «khimichnoji kastraciji» jak novela kryminaljnogho zakonodavstva / Pravo i suspiljstvo. 2013. # 6 S. 252–255.
11. California Child Molesters Face Chemical Castration, "New York Times, August 27, 1996.
12. Musaelyan M. F. Khimicheskaya kastratsiya pedofilov: novyy sposob preduprezhdeniya seksualnykh prestupleniy ili srednevekovaya zhestokost? / M. F. Musaelyan // Advokat. 2009. N 12. S. 21–26.
13. Ob utverzhdenii Pravil primeneniya khimicheskoy kastratsii Prikaz Ministra zdavookhraneniya Respubliki Kazakhstan ot 15 iyunya 2017 goda № 423. Zaregistrovan v Ministerstve yustitsii Respubliki Kazakhstan 28 iyulya 2017 goda № 15399.
14. Emili Rambus, Psy.D. (Associates in Psychological Services), Jackson Tay Bosley, Psy.D. (NJ Association for the Treatment). Presentation : Sexually Abusive Youth (англ.) (ppt) 1-34. SlidePlayer.com Inc (2009) URL: <http://slideplayer.com/slide/7234474/>
15. Worling J.R., Curwen T. Adolescent sexual offender recidivism: success of specialized treatment and implications for risk prediction. Child Abuse Negl. 2000 Jul; 24(7): 965–82.
16. Furman v. Georgia, 408 U.S. 238 (1972) U.S. Supreme Court (справа, яку розглядав Верховний Суд США).
17. Donald C. Clarke, Antony Nicolas Allott and Others (See All Contributors) // «Punishment». Encyclopædia Britannica, 2016 URL: <https://www.britannica.com/topic/punishment>